ШУПТУ КОММУНИСТИГ СУББОТНИКЧЕ!

БИГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР! 1925 чылдан

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1972 ЧЫЛ. АПРЕЛЬ 15 СУББОТА № 89 (8857). Өртээ 2 кеп

БӨГҮН БҮГҮ ЧУРТТУҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫ КОММУНИСТИГ СУББОТНИКЧЕ ҮНЕР. ТОСКУ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ПЛАННЫГ ДААЛГАЗЫН КҮҮСЕДИРИНГЕ, ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ КҮЧҮШЫДАЛЫН БЫЖЫГЛААРЫНГА МИЛЛИОН-МИЛЛИОН КИЖИЛЕР ТӨЛЕПТИГ ҮЛҮҮН КИИРЕР. АПРЕЛЬ 15 — ЕЗУЛУГ КОММУНИСТИГ КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ХҮНҮ БОЛЗУН!

СУББОТНИКТЕ

Бежен чылдар мурнунда-ла
Совет чуртка
Берге өйде, часкы хүнде
Ленин башкы
Чудук ужун көдүрүпкен
иштеп чоруур
Чуруун көргеш, бодамчалыг
магадаар мен.
Ынчан озан, боктуг черниң
арын-шүүрү
Амгы тада чечектелген,
чалгыналган.
Ынак башкым эгелеп каан
өндүр хөрээ
Ачы-чолдуг, мени шуут-ла
чалгыннапты:
Субботникте кандыг-даа ишти
даандыраа,
Содаглангаш, мөге ышкаш,
тутчуп кылчыйн.
Чуртум, чонум келир өйже
базымының
Чогумчазын ленинг-даа бол,
дүргедешчийн.
Өлө баштыг, пенсиялыг
кырганны-даа,
Өөреникчи — назы четпээн
оолакты-даа,
Чепсеглепсе, кайын менден
калчыр олар,
Чечен күжү ажыл үзе
хөнү болгай.

Виктор САГАН-ООЛ,
ажылчын.

КЫЗЫЛ СУББОТА

Т. Ч. НОРБУ,
коммунистиг субботник эрттиреринин республика штавынын начальники, облпрофчөвүлелдин даргазы

Бөгүнгү эртен бистин улуг чуртувустун булун бүрүзү байырлал шинчи кирген. Күш-ажылчы неделяның өске кайы-даа хүнүнде ышкаш, фабрика, заводтар продукциязын Төрээн чуртка бээр, хову-шөлдерде часкы тарылга ажылдары уламчылаар. Ынчалза-даа чер бүгүде «Шупту коммунистиг субботникче!» «Коммунистиг күш-ажылдың тиилелгезинге чеде бээр бис!», «ССРЭ-ниң 50 чылын төлептиг уткуулуңар!» «СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин — амыдыралга!» дээн кызыл лозуннар, транспарантылар, ыры-хөгжүмүн аялгалары, ажылчын хептерлиг, быжыг тура-соруктуг кижилериниң арын-шырайында өөрүшкүманнай бөгүнгү эртенни ылаңда байырлал шинчи кирипкен. Бөгүн — В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнге болгаш ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга алдар болдурган Бүгү-эвилелдиң коммунистиг субботниги.

Бүгү совет улус-биле бир демей, Тыванын ажылчы чоннары күш-ажылдың бүгү улусчу байырлалында улуг көдүрүүшкүн-биле ажыллаар. СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, беш чылды хуусаа бетинде дөзөар, ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чыл болур юбилейин төлептиг уткуур дээш совет кижилер күш-ажылга бедик көргүзүглерни чедип алыр, бөгүн дүүнгүзүнден, даарта бөгүнгүзүнден эки ажылдаар сорулганы мурнунга салып турар. «Беш чыл — кижи бүгүдезиниң хөрээ», «Беш чылга сээн хуудасалыышкынып» деп девизтерниң адаа-биле массаларның шимчээшкини бүдүрүлге, кодээ ажыл-агый, тулуг, транспорт организацияларында калбарган.

Коммунистиг субботникте бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарын, ажыл-агыйжы чоруктун, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көрүнүп үлегер-чижээн көргүзерин бүгү ажылчы чоннар шиитпирлээн. Чүге дээрге 50 чылдар мурнунда эгелээн бо патриотчу шимчээшкиниин угланыышкыны, алыс сорулгазы-биле ындыг. Ол чанчылга совет улус шынчы.

1919 чылдын чазыында, чуртка улуг бергедээшкиннер, аш-чут турган үеде 15 мурнакчы ажылчын боттарының дыштаныр хүнүнде локомотивтер септээр дээш Москва-Сортировочная станцияга чедип келгеннер. Олар алдар-ат, бедик төлевир-даа сүрбээннер. Чаа ниитилелдин тургузуу дүрген тиилезин дээш ажылга үнүп келгеннери ол. Ол хүн олар үш-ле паровоз септээннер. Ол инициативаны Коммунистиг партия, В. И. Ленин бедии-биле үнелеп, ону улуг эгелээшкин, чаа амыдыралдың өзүмү деп үнелевишаан, оон төөгүлүг улуг ужур-дузазын айыткан. «Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринге, күш-ажылдың чаа сагылгачурумунче шилчиринге, ажыл-агыйга болгаш амыдыралга социалистиг негелделерни хөгжүдеринге ажылчыннарның медерелдиг болгаш эки тура эгелээшкинин көргүзүп турары-биле чогум-на харын коммунистиг субботниктер төөгүлүг улуг ужур-дузалыг болуп турар» деп, В. И. Ленин «Улуг эгелээшкинге» бижээн.

Баштайгыларның эгелээн улуг хөрээ ам бистин амыдыралывыстын чарылбас кезээ, бүгү совет улустуң хан-амыры-биле тудуш хөрээ апарган. Коммунистиг субботниктерге чылдын-на миллион-миллион кижи киржип, эң үлегерлиг, бүдүрүмчелиг ажылдаарының чижээн көргүзүп турар. Чижээ, эрткен чылын партияның XXIV съездизинге болгаш В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнге тураскааткан Бүгү-эвилелдиң коммунистиг субботнигинге чурттуң кайы-даа булунунга ышкаш, Тывага база хөй кижи киришкен. Ол хүн 66852 кижи төлевирлиг ажылга киржип, беш чылдың фондузунче 116741 рубльди шилчиткен. Ол дээрге 1970 чылдың субботнигинде ажылдаан акшадан 22,7 мун рубль хөй болганы ол.

Эрткен чылын Каа-Хем, Бии-Хем, Тес-Хем, Чөөн-Хемчик районнарга, Кызылга, Ак-Довуракка болгаш Хову-Аксынга коммунистиг субботник кончуг организастыг эрткен. Чүгле «Тыва даг-дүгү» комбинат ол хүн 120 тонна бедик шынарлыг даг-дүгүн бүдүрген, аная хүннерде комбинат 108 тонна даг-дүгүн арыглап турган. 17 тонна даг-дүгүн камнап алган электроэнергияның күсели-биле бүдүрген. Субботниктің байдалын агитхуулустарга, «Чанныктарга» чырыдып турганы солун. Ак-Довуракка 30 ажыг ындыг хуулустар үнген.

Субботник эгелээр мурнунуң кыска митингилеринге, хураллдарынга сорулганы дагын катап тодаргайлаары кижилерни организастыг болурунче мобилизастап турган, часпар арызындагы концерттер, ажыл сөөлүнүң байырлыг концерттери, селгүүстээшкин, оюн-тоглаа күш-ажылчы байырлалды улам утка-шынар киирген, бүдүрүкчүлүг ажылдаарынче чоннуу хей-аът киирген.

Бо чылгы коммунистиг субботниктің девизи «ССРЭ-ниң 50 чылын төлептиг уткууру» болуп турар. Бистин хөй национальдыг чуртувустун төөгүлүг байырлалынга белеткел дээрге коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа бедиктерни чаалап алыры-биле, СЭКП-ниң XXIV съездизинин төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш шудургу ажыл-иш-биле холбашкан.

Коммунизмнин идепкейлиг тургузукчуларының билиг-медерелин бедидеринин, чаа кижини кижизидериниң кайгамчык школазы болза социалистиг чарыш болуп келген. Тоску беш чылдың ийиги чылының планнарын улус ажылагыйының бүгү адырларынга хуусаа бетинде күүседир, ССРЭ-ниң 50 чылын күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур дээш социалистиг чарыш ам кайда-даа калбарган. Алдарлыг юбилейге уткуштур тодаргай хүлээлгелерни ап, ону төлептиг күүседип турар коллективтер эвээш эвес. Кызылда тудугжулар М. Шиповаленко биле Е. Краснобаеваның бригадалары хүлээлгелерин чедиишкиниг күүседип турарын Кызылдың коммунистиг күш-ажылдың шалыпчыларының хоорай слёдунга дүүн демдеглээн.

Ниитилел бүдүрүлгезинин ажыктының бедидеринге эң кол факторларның бирээзи — күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери. Коммунистиг субботник — эң бүдүрүмчелиг ажылдаарының үлегер-чижээ болур дээрзин коллективтернин хүлээлгелеринде онзалап айытканы таварылга эвес.

Бөгүн субботникке Тыванын 110 мун ажылчы чоннары, студенгилер, школачылар киржир. Оларның хөй нуруузу төлевирлиг ажылдарны кылып, баш улур санаашкыдан алырга, 117 мун хире рубльди беш чыл фондузунга киирер. Республиканың тулуг шөлдеринге бөгүн ажыл-иш онза хайныышкынныг болур. 4500 хире тудугжулар чаа объектилерниң тудуунга ажылдаан, 8 мун рубльди беш чыл фондузунче киирер. Албан организацияларның коллективтери база тудугжуларга дузалажыр. Чүгле Кызылдан безин 900 ажыг албан-хаакчылар, ажылчыннар найысылалдың тудугларынга келир. Коммунистиг субботникке киржилгени ажылчын болгаш профэвилел хураллларынга чугаалашкан, ажылдаар черлерни, дериг-хөрөкселдерни баш удур белеткээн.

25 мун хире кызылчылар субботникке ажылдаан 38 мун рубльди улус чыдыышкынының, кадык камгалалының, эртемнин хөгжүлдезин хандырар фондуже киирер. Найысылалды үлегерлиг, ногаан хоорай болдурар дээш 1,6 мун ыяшты, 4,3 мун чадан ыяшты олуртуп, 8 км. өрүкту септеп чаагайжыдар сорулганы кызылчылар ыяап-ла күүседир.

Субботникте каш дакпыр энергия-биле ажылдаарынга беленин Мөнгүн-Тайганы, Эрзинин малчыннары, Тандының, Каа-Хемнин тараажылары, Чербинин, Ырбаныың ыяш белеткекчилери улуг болуушкунун бүдүүзүнде медеглээн. Чижээ, тандыжылар 5 мун га чернин шыгын балыр, 300 ганың саванын сараттаар, хөй-хөй кажааларны коптарып арыглаар. Райөндан субботникке 9600 кижи киржир, 12 мун рубльди беш чыл фондузунче шилчидер.

Барыын-Хемчиктен 15 мун кижи бөгүн ажылчын туружун ээлээр. «Тыва даг-дүгү» комбинаттың руднигинин коллективи камнап алганы электроэнергия болгаш кывар-чаар чүүлдер-биле ажылдаан, 15 мун ажыг тонна руданы фабрикаже чүдүрүп чорудар.

Коммунистиг субботник бо чылын эң организастыг эртер. Чүге дээрге аная белеткелди чер-черде партия, профэвилел, комсомол организациялары, ында штабтар хынамчалыг болгаш бүгү талалыг чоруткан.

Бүгү ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенция, студентилер, школачылар коммунистиг субботникке идепкейлиг киржир дээрзинге республика штавы быжыг бүзүрелдиг. Шупту коммунистиг субботникче, эштер!

Кызылдың чурттарга коммунал ажыл-агый эргелелиниң бот-орулга-чарылгалыг участогунуң ажыл-ишчилери бөгүнгү коммунистиг субботникче шупту чаңгыс кижи дег ажылдап киргеи. Олар тоску беш чыл планын хуусаа бетинде күүседиринге үлүүн киирип, 326 рубльди беш чыл фондузунга шилчидер сорулганы салган.

ЧУРУКТА: коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары (солагай талазындан) Л. Шоронин, Г. Елисеев, В. Савин, Н. Шоронин оларның субботникти эгелээр мурнуу чарыында ажылын сумележип турары. Оң талаңы чуруктa чечек өстүрүкчүлери Л. Кнехт биле Ю. Кузьмина олар ажыл үезинде.

А. СОДУНАМНЫҢ фотозы.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ

Эртине Карсыга — хоочун тракторист. «Коммунизмниң херели» колхозтуң Оңгар-Ховуда тараа шөлдери кевери билек-ле бодунуң тракторунга олурупкан, шык базырар илиртээшкинче киирипкен. Бо хүн, коммунистиг субботник хүнүнде ол механизаторларның арызында чарышка мурнуку одуругда чоруп турар. Илиртээшкинге хүн нормазын Эртине бүдүн чартык кылдыр ажыр күүседип турар. (Солагай талада чурукта).

«Межегей» совхозтуң № 6 хову-трактор бригадазының механизаторлары шык базырыышкынынче бир дугаарында киргеи. Ам бригаданың шөлдеринде ажыл-иш хайныышкыныг. Часкы ажылдарны дүргеи болгаш шыпарлыг чорудар дээш чарышка мурнакчыларның санында Владимир Тойких кирип турар. Оон трактору эртеп дан бажындан орай дүнеге чедир-ле шөлде чоруп турар. Ол илиртээшкинге нормазын 130—150 хуу күүседип турар. (Оң талада чурукта).

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотолары.

«Улуг-Хая» совхозта

ДУРЖУЛГАЛЫГ БРИГАДИР

Зинаида Лаврентьевна Толмачева кодээ ажыл-агыйга ажылдаа-ла 18 чыл. оон иштинде ногаа ажылынга 8 чыл болган. «Улуг-Хая» совхозта оон удуртканы ногаа бригадалы эрткен чылын ниитизи-биле 2901 центнер дужүүтү өстүрген ийикпе азы планын 121 хуу күүседкен.

Тоску беш чылдың ийиги чылында бригаданың олуртулгага белеткели база хынамчалыг: органиктиг болгаш минералдыг чемишчилилге четчир, рассадаларны өстүрүп турар, ногаа шөлү таарымчалыг черде. Бригадада ажылынга кызымак, үлегерлиг М. Кувартаа, Л. Дыртыймаа, У. Лаваа ышкаш эштерни демдеглээри чугула.

Бригадир, эш З. Л. Толмачева эрткен чылгы дуржулгазын быжыглавышаан, бо чылын оон-даа бедик көргүзүглүг болурунга бүзүрелин илередип турар. Кек-Чыраа кодээ Советтин депутады бригадир-агроном З. Л. Толмачева ленинчи юбилей медалынын эдилекчизи.

О. ТАВАА.

• • •

ЧАСКЫ СУГГАРЫЛГА

Баян-Колдун Арыг-Бажы тараанын ёзулуг-ла ораны. «Улуг-Хая» совхоз оон каш чыл дургузунда байлак дужүүтү ап келген. Бо чылын аная беш мун ажыг гектар черге тараа культураларын тарыыр. оон иштинден кол культура — кызыл-тас 2450 гектарны эзлээр.

Часкы хову ажылынга белеткел чогуур өйүнде доозулган. Бирги болгаш ийиги бригаданың илчирбелиг 16, дугуйлуг 10 тракторлары, өскелаа кожулда машиналары шупту белен, механизатор кадрлар база четчир. Олар бо чылын гектардан ортумаа-биле 12 центнерден куду эвес тарааны өстүрүп алырынга бүзүрелдиг.

Апрель болгаш май айларда тайганың хар суу Баян-Колдун аргыжылга оруун чыл бүрү мунгаштаар. Ону часкы суггарылгага чөп ажыглаар болза, «Улуг-Хая» совхоз чер ажылынган дыка хөй орулганы алыр арга-ла. Шак ындыг база өске-даа арга-курлавырны ажыглаары күзенчиг.

В. ДИМИТ.

Шык базырыышкыны

Таңдыда кодээ ажыл-агый дуржулга станциязының тараажылары болгаш механизаторлары бо юбилейлиг чылдың часкы тарылгазынга хынамчалыг белеткенгеннер. Бөгүн ажыл-агыйның тараа шөлдеринде часкы хову ажылдары эгелээн.

Катоктуг лущениени болгаш шык базырыышкынын 6 бригада хары угда чорудуп турар. Ында ниитизи-биле 311 гектарның шыгын базырып, илиртээн.

Механизаторларның хандырылгазын эки тургускан. Бригада турлаа бүрүзүнде-ле оларның хостуг шактарда ойнаар хөрөкселдерин четчеглээн, көргүзүг материалдарын аскылаан, улусчу контрольдуң постуларын тургускулаан.

Ажыл-агыйда парткомнуң кежигүннерин болгаш политинформаторларны бригадаларга часкы хову ажылдарының үезинде доктаамал быжыглаан. Тараажылар ортузунга чорудар ажылдарының талазы-биле парткомдан олар тодаргай даалгаларны алганнар.

Дуржулга станциязының болгаш бригадаларның тус-тузунда социалистиг хүлээлгелерин хову турлагларының көскү черлеринде азып делгээн. Чарыштың түүнелдерин үндүрер хүннер база тодараттынган.

В. НАЗЫН-ООЛ,
кодээ ажыл-агый дуржулга станциязының кылдыс эргелекчизи.

Н. В. ПОДГОРНЫЙНЫҢ ТУРЦИЯДА ЧОРУП ТУРАРЫ

АНКАРА. (СЭТА-ның тускай корр.). Апрель 13-те ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный болгаш Турция Республиканың Президентиже Д. Сунай найыралчы байдалга эрткен чугаалажыышкыннарын үргүлчүлээн. Совет Эвилелиниң болгаш Турцияның аразында политиктиг, экономиктиг, эртем-техникиг болгаш культурлуг кады ажылдажылганы улам ыңай хөгжүдери-биле холбашкан ийи талалыг харылзааларның айтырыгларын чугаалажып көргеи.

АНКАРА. (СЭТА). Апрель 13-те ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйның Турция Республиканың Президентизи Д. Сунай-биле албан ёзузунуң чугаалажыышкыннары доозулган соонда Анкарадан Измирге чорупкан. Аэродромга Н. В. Подгорныйны болгаш өске-даа совет аалчыларны Д. Сунай база албанның өске-даа кижилери үдээн.

ИЗМИР. (СЭТА). Апрель 13-те ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный болгаш ону үдеп чоруур кижилер Измирде чеде бергеи. Аэродромга совет аалчыларны Измир вилайеттиң губернатору Намык Кемаль Шептюрк болгаш албанның өске-даа кижилери уткаан.

А. Н. КОСЫГИНГЕ БЕСЕДА БОЛГАН

Апрель 13-те Кремльге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин Вьетнам Демократтыг Республиканың Совет Эвилелинде элчини Во Тхук Донгту хүлээп алган. А. Н. Косыгинниң болгаш акы-дуңма социалистиг чурттуң элчининиң аразынга найыралчы совет-вьетнам харылзааларының айтырыгларының талазы-биле беседа болган.

Ужуражыышкын чүректиң ханызындан, эш хуузунуң байдалынга эрткен.

Найысылалдың заводтарында

Кызылда республиканың улуг будурүүгелери болур септелге заводунуң болгаш хлеб, пиво кылыр заводтарның девискээринде: «Апрель 15-те — коммунистиг субботникче!» дээн плакаттарны тодаргай бижип, көскү черде аскылаан. Найысылалдың үлептүр будурүүге, албан организация черлеринде ышкаш үстүнде коллективтерниң хөй кижи киржикчилиг хураллдарынга субботник хүнүнде кылыр ижин тодараткаш, беш чылдың фондузунга чежа-чеже рубльди киирерин санап үндүргеи.

Хлеб заводунуң ажыл-ишчилери бөгүн ниитизи-биле 250 рубльди ажылдаан, беш чылдың фондузунга киирер деп шиитпирлээн. Кондитер цехиниң начальниги Нина Петровна Демихина эвлчегде 200 килограмм тортту белеткеп, ажылчы чонга бараалгадырын хүлээнген.

Пиво заводунуң коллективи 3500 рубльдан продукциязын будүрер. Заводтуң 80 хире ажылчыныңың алган хүлээлгезин мындыг:

Пивону 10 муң декалитрни, янзы-бүрү суксуннарны 8 муң литрни будүрүп кылыр.

* * *

«Коммунистиг субботникке киржиил!» — деп лозуннар «Тыва кодээ тудуг» трезиниң кежүн чоруур № 62 механизациязының янзы-бүрү участоктарында — далган дээрбезиниң тудуунда, Кара-Хаакта мал кажаазының тудуунда ажылдап турар бүгү кижилерни сорук киргеи. Трестиң тудугжулар коллективи 400 рубльди беш чылдың фондузунче киирер.

С. ТОВАРИШТАЙ.

Шалыпчылар слёду

Найысылалдың будурүүге, организация черлеринде коммунистиг күш-ажыл бригадаларының болгаш шалыпчыларының VI хоорай слёду дүүн Кызылга Политиктиг чырыдыышкын бажыңының хуралдаар залынга «ССР Эвилелиниң тургустунганындан бээр 50 чыл болур оюн төлептиг уткуулуңар!» деп кыйгырыг-биле болуп эрткен.

Социалистиг чарыштың тиилекчилериниң рапорттарын ажаа дыцаан болгаш оларга шаңналдарны тывыскан. № 1 АТБ-ниң, туйбу заводунуң, «Коммунтудугнуң» СТУ, «Көк-Тей» совхозтуң коллективтери социалистиг чарышка тиилекчилер болуп, СЭКП хооркомунуң, хооркүүкомунуң шилчиир Кызыл туктарын болгаш акша шаңналдарын чаалап алган.

Слёттуң түүнелинде, оон киржикчилеринге солун концертти көргүскен.

Бистиң корр.

НАЙЫРАЛДЫГ ӨГ-БҮЛЕНИҢ ЕЗУЗУНГА

(Республиканың идеология ажылдакчыларының хуралынга СЭКП обкомунуң секретары эш К. С. ШОЙГУНУҢ илеткелинден)

«ССР Эвилелиниң тургустунганының 50 чылынга белеткел дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы партия комитеттериниң, эге организацияларының болгаш идеологияның бүгү албан, организация черлериниң мурнунга улуг сорулгаларны салган. Ол алдарлыг байырлалга холбаштыр чорудуп турар бүгү ажылдарны бистиң партиявыстың XXIV съездизиниң идеялары-биле, тоску беш чыл планында көрдүнген экономиктиг, социал-политиктиг болгаш идей-кижизидилгелиг бүгү сорулгаларны боттандырары-биле холбаштырар херек.

Чоокта чаа СЭКП Төп Комитединге Россия Федерациязында СЭКП обкомларының секретарьларының хуралы болуп эрткен, аңаа ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга белеткелдиң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Юбилейге белеткел үеэзинде бистиң чуртувуста беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир, масса-политиктиг ажылды улам калбартыр болгаш ажылчы чоннарның интернационалчы кижизидилгезин улам экижидер талазыбиле эвээш эвес ажылдарны боттандырып турарын ук хуралга демдеглээн.

Бистиң чуртувустуң республикаларының, хоорайларының, областларының аразында социалистиг чарыш калбарган, эвилелдешкен республикаларның экономика болгаш культура хөгжүлдезинге тураскааткан декадаларны, айларны, фестивальдарны, интернационалчы найыралдың кежээлерин болгаш пролетаржы интернационализмниң база совет патриотизмниң айтырыгларының талазы-биле теоретиктиг семинарларны, конференцияларны эрттирип турар. Эвилелдешкен республикаларның Компартияларының ТК-лары партия крайкомнары болгаш обкомнары боттарының хуралдарынга ажылчы чоннарның интернационалчы кижизидилгезинге болгаш совет патриотизмге хамаарышкан айтырыгларны чугаалажып турар. Чижээлээрге, СЭКП Киев обкомунуң лекторийи «Акы-дуңма чаңгыс ог-бүледе» деп темага лекциялар номчуурун эгелээн. Ворошиловоград область ССР Эвилелиниң юбилейинге тураскааткан көскү агитацияның көрүлдезин эгелээн. Бо хүннерде Армения эвилелдешкен республикаларның хүннерин эрттирип турар.

Тываның коммунистери, республиканың бүгү ажылчы чоннары-биле бир дөмей, алдарлыг юбилейге политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүлүүшкүнүг белеткеним турар. СЭКП райкомнары, парткомнары, партия эге организациялары 50 чылга белеткелдиң планнарын чогаадып турган болгаш ону боттандырып эгелээн. Ук планнарда интернационалчы кижизидилгениң айтырыглары эвээш эвес черии эдип турар. Чер-черде партия организацияларының удуртулгазы-биле 50 чылга тураскаатканы тематиктиг кежээлерни эрттирип, лекция, беседаларны номчуп турар. Шагаан-Арыгга болгаш Сарыг-Сепке чоокта чаа «Бузулбас эвилел», «Кезээде партия-биле бис» деп темаларга кежээлерни эрттирген. Эрткен айның өөлүг хүннериниң бирээзинде Туран хоорайга республиканың чогаадыкчы ажылдакчылары-биле ужуражылга солун байдалга эрткен.

Библиотека ажылдакчылары база-ла эвээш эвес ажылдарны боттандырып эгелээн. Бии-Хемниң, Барыын-Хемчиктиң, Каа-Хемниң болгаш өске-даа районларның библиотекалары юбилейге тураскаатканы ном делгелгелерин организастан турарлар. Амгы үеде районларда библиотека ажылдакчыларының семинарлары эртип турар. Бо хүннерде Кызылдың кинотеатрларында болгаш районларда эвилелдешкен республикаларның студияларынга кылып үндүрген кинофильмнериң темалыг көрүлдезин эгелээн. «Он минута иштинде ССРЭ-ни долгандыр» деп серидаан кинофильмнерни республиканың чурттакчылары көрүп эгелээн.

ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга тураскаатканы материалдарны болгаш дамчыдылгаларны республика солуннары, телевидение болгаш радио комитеди калбаа-биле берип турар.

Республиканың партия болгаш хөй-иштиг организацияларының 50 чылга белеткелиниң үеэзинде бистиң чуртувустуң бүгү улустарының акы-дуңма найыралының ачызында чедип алдынын турар улуг чедишкиннерни калбаа-биле пропагандалап, ажылчы чоннарны күш-ажылчы чаа-чаа типелгелерже мобилизаатап турарын эки деп демдеглээр херек. Шынап-ла Советтер чуртунуң бүгү улустарының акы-дуңма найыралының ачызында Тываның ажылчы чоннары бодунуң хөгжүлдезинге кайгамчык чедишкиннерни чедип алган. Ооң бир тодаргай чижээ бо. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салыышкынының ачызында база акы-дуңма улустарның дузаламчызы-биле Тываның ажылчын аңгызы дүрген тургустунган болгаш дүрген өзүп сайыраан. Чүгле Ак-Довуракта комбинатта ийи муң ажыг ажылчын ажылдап турар ышда хөй национальларның толээлекчилери бар, чоокта чаа-ла мал малдап, тараа тарып, аңнап чөраан тывалар ам аар индустрияның ажылчыннары апарган. М. Сундуй-оол комбинаттың тудуунга аваа ажылчын бооп кирген. Ол ам арыглал фабриказының кол инженериниң оралакчызы. Ажылчыннар эштер Чигир-оол, Дүктен-оол болгаш өскелер-даа эзлчет начальниктеринге чедир деп-шээннер.

ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма өг-бүлезинге бактаап кирген соонда Совет Тываның экономиказынга болгаш культура тургузуушкунунга болган чаартылгаларны оон-даа хөйну чугаалап болур. Чижээлээрге, 1944 чылда турганынга бодаарга бистиң республикавыс амгы үеде үлетпүр продукциязын бүдүрерин 36 катап көвүдеткен. Ол үениң дургузунда тарылга шолу 6 катап өскен. Республика амгы үеде бүгү ниитиниң ортумак өөредилгезин шиитпирлеп турар, чурттакчы чоннуң он муң кижизинге онааштыр ийи чүс сургуул өөренип турар, бистиң национал литературавыс болгаш үрен чүүлүвүс шапкын хөгжүлдеп алган.

Амгы үеде Тывада 50 ажыг нацияның кижилери бир демниг ажылдап турар. Совет Эвилелиниң бүгү республикаларындан, крайларындан болгаш областларындан база хоорайларындан бедик бүдүрүкчүлүг чепсек-херекселдер болгаш техника база үлетпүр болгаш аъш-чем бараанларны кээп турар. А Тываның ажылчы чоннары бодунуң эзлчээнде бүгү эвилелдиң экономиказынга даг-дүгүн, кобальтыны, моңгүн суун, өлүктү, эттти, тарааны болгаш өске-даа чүүлдерни киириштирип турар.

Республиканың партия болгаш хөй-иштиг организацияларының 50 чылга белеткелиниң үеэзинде бистиң чуртувустуң бүгү улустарының акы-дуңма найыралының ачызында чедип алдынын турар улуг чедишкиннерни калбаа-биле пропагандалап, ажылчы чоннарны күш-ажылчы чаа-чаа типелгелерже мобилизаатап турарын эки деп демдеглээр херек. Шынап-ла Советтер чуртунуң бүгү улустарының акы-дуңма найыралының ачызында Тываның ажылчы чоннары бодунуң хөгжүлдезинге кайгамчык чедишкиннерни чедип алган. Ооң бир тодаргай чижээ бо. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салыышкынының ачызында база акы-дуңма улустарның дузаламчызы-биле ле тодаргай көргүспейн баар чүүлдер бар. Ол дугайында чамдык чүүлдерни эде көөр ужурлуг бис.

ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга белеткелдиң үеэзинде пропаганда болгаш идей-политиктиг ажылды интернационалчы кижизидилгениң, совет патриотизмниң айтырыгларынче угландырар, хөй национальдыг чаңгыс-аай күрүнеге бүгү күштерни болгаш курлавырларны каттыштырганының ачызында база социалистиг күрүне тургузуушкунунуң дүрүм ёзугаар болур хөгжүлдезинің ачызында бистиң Төрөэн чуртувус болгаш ында бактаап турар республика бүрүзү төөгү талазы-биле кыска хуусаада чүс-чүс чылдарның дургузунда үргулчүлеп келген чыдын калган байдалындан уштунган, социалистиг иштиг-лелди тургускан болгаш Октябрь революциязының чаалап алышкыннарын иштики болгаш даштыкы халдаашкыннардан камгалап алган болгаш ССРЭ-ни делегейниң революстуг шимчээшкининиң эң бижыг төлеңгинижи болдурган дээрзин тодаргай чижектерге көргүзүп, тайылбырлаар херек.

Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузуп турар үеде бүгү нацияларның аразында экономиктиг болгаш культурлуг харылзаалар улам быжыгып турар болгаш нацияларның аразында чоокшулажышкын күштелип турар. Ынчангаш ажылчы чоннарның калбак массаларынга социалистиг интернационализмниң улам хөгжүп,* быжыгып турарын тайылбырлап медерлирин идеология ажылдакчыларындан, бүгү организациялардан негелдеп күштелдирип турар. Бистиң чуртувуста национал талазы-биле деп эвес эрге, экономика болгаш культура талазы-биле чыдып калган чорук долузу-биле узуткаттынган. Ындыг болзажок, нацияларның социал структурязында, хоорай болгаш көдөө черлериниң аразында база эртем-билиг деңнелинде чамдык ылгалдар амдаа бар. Бир эвес интернационалчы кижизидилге ажылын доктаамал чорутпас болзувусса, чамдык кижилериң талазындан бот-тогдунар, чүгле түс черниң эрге ажыын бодаар ийикпе, азы азырадыкчы хөөнүүт болур чоруктар тургустунуп кээп болур.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң республикавыс экономика болгаш культура талазы-биле шапкын хөгжүлдеп алган деп үстүнде чугаалаан бис. Ынчалзажок чамдык айтырыгларың талазы-биле чедир шиитпирлеттинмээн чүүлдер бисте бар. Ол бергелерни ажып эртеринге партия болгаш чазак кадчаар-даа аажок улуг дузаламчыны чедирип келген болгаш чедирип-даа турар. Чижээлээрге, мал ажылында турар колхозчуларның болгаш совхоз ажылчыннарының 7 муң ажыг өөреникчилери күрүненің долу хандырылгазында өөренип турарлар. Малчыннарның бичии уругларын уруглар албан черлериндe бүрүү-биле хаара туткан. Чурттун дээди өөредилге черлеринче чылдың-на чүс ажыг кижини конкурс чокка чорудуп турар, оларның иштинден 25 кижи күрүненің долу хандырылгазында. Республиканың ортумак өөредилге черлериндe малчыннарның уруглары күрүне хандырылгазының күсели-биле өөренип турарлар.

Тываның ырак болгаш онзагай байдалдарын өөренип көргеш, партия болгаш чазак ажылчы чоннарга алаян чиигелдерни көргүскен, чижээлээрге, хой эдин күрүнеге садарының өртээ бисте өске черлерге бодаарга барык ийи катап улуг, кышкы үеде малчыннарның ажыл төлевирин барык 70 хуу өстүрүп турар.

Көдөө черлерге бажың тудар дээн кижилерге тудуг материалдарын чиик өртек-биле садып турар болгаш чээлилерни тыпсып турар. Бистиң эдээн хой районнарывыс продукцияларның бот-үнези улуг болганындан күрүнеге сүт, тараа дужаар пландан хостатканнар. Ынчангаш ук районнар эзт будуреринің болгаш садарының хемчээлин чылдың-на көвүдедир хүлээлгелиглер.

Ынчалзажок чамдык эштер партия болгаш чазактың бо шын политиказының утказын чедир билбейн турарлар. Бистиң мурнуу болгаш барыын талакы районнарывыстың чамдык ажыл-агыйлары тараа тарыырын кызырын эгелээннер. Ынчангаш чүгле аъш-чемге хереглээр эвес, харын мал чеминге хереглээр тараа аймаан күрүнеден садып ап турар апарганнар. Сүт будурулгези база-ла ындыг апар чыдар. Инектерни шуут сагбастай берген. Ооң уламындан аъш-чемге хереглээр сүттү Кызылдан сөөрүп турарлар. Өске-даа айтырыгларның талазы-биле ындыг чүүлдер бисте эвээш эвес. Чамдык эштер школада азы клубта одаар чүүл үзүктелген, бо черлерни хаар четтинде, дурген хомурдаштан чудүрүп чорудуп көрүдер деп, кышкы үеде партия обкомунче азы республиканың Министрлер Чөвүлелинче телефоннан туруп бээрлер. Мындыг янзылыг азырадыкчы хөөннерни үндезини-биле узуткаар херек.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң республикавыс экономика болгаш культура талазы-биле шапкын хөгжүлдеп алган деп, ол дугайында чамдык чүүлдерни эде көөр ужурлуг бис.

ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга белеткелдиң үеэзинде пропаганда болгаш идей-политиктиг ажылды интернационалчы кижизидилгениң, совет патриотизмниң айтырыгларынче угландырар, хөй национальдыг чаңгыс-аай күрүнеге бүгү күштерни болгаш курлавырларны каттыштырганының ачызында база социалистиг күрүне тургузуушкунунуң дүрүм ёзугаар болур хөгжүлдезинің ачызында бистиң Төрөэн чуртувус болгаш ында бактаап турар республика бүрүзү төөгү талазы-биле кыска хуусаада чүс-чүс чылдарның дургузунда үргулчүлеп келген чыдын калган байдалындан уштунган, социалистиг иштиг-лелди тургускан болгаш Октябрь революциязының чаалап алышкыннарын иштики болгаш даштыкы халдаашкыннардан камгалап алган болгаш ССРЭ-ни делегейниң революстуг шимчээшкининиң эң бижыг төлеңгинижи болдурган дээрзин тодаргай чижектерге көргүзүп, тайылбырлаар херек.

Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузуп турар үеде бүгү нацияларның аразында экономиктиг болгаш культурлуг харылзаалар улам быжыгып турар болгаш нацияларның аразында чоокшулажышкын күштелип турар. Ынчангаш ажылчы чоннарның калбак массаларынга социалистиг интернационализмниң улам хөгжүп,* быжыгып турарын тайылбырлап медерлирин идеология ажылдакчыларындан, бүгү организациялардан негелдеп күштелдирип турар. Бистиң чуртувуста национал талазы-биле деп эвес эрге, экономика болгаш культура талазы-биле чыдып калган чорук долузу-биле узуткаттынган. Ындыг болзажок, нацияларның социал структурязында, хоорай болгаш көдөө черлериниң аразында база эртем-билиг деңнелинде чамдык ылгалдар амдаа бар. Бир эвес интернационалчы кижизидилге ажылын доктаамал чорутпас болзувусса, чамдык кижилериң талазындан бот-тогдунар, чүгле түс черниң эрге ажыын бодаар ийикпе, азы азырадыкчы хөөнүүт болур чоруктар тургустунуп кээп болур.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң республикавыс экономика болгаш культура талазы-биле шапкын хөгжүлдеп алган деп үстүнде чугаалаан бис. Ынчалзажок чамдык айтырыгларың талазы-биле чедир шиитпирлеттинмээн чүүлдер бисте бар. Ол бергелерни ажып эртеринге партия болгаш чазак кадчаар-даа аажок улуг дузаламчыны чедирип келген болгаш чедирип-даа турар. Чижээлээрге, мал ажылында турар колхозчуларның болгаш совхоз ажылчыннарының 7 муң ажыг өөреникчилери күрүненің долу хандырылгазында өөренип турарлар. Малчыннарның бичии уругларын уруглар албан черлериндe бүрүү-биле хаара туткан. Чурттун дээди өөредилге черлеринче чылдың-на чүс ажыг кижини конкурс чокка чорудуп турар, оларның иштинден 25 кижи күрүненің долу хандырылгазында. Республиканың ортумак өөредилге черлериндe малчыннарның уруглары күрүне хандырылгазының күсели-биле өөренип турарлар.

Тываның ырак болгаш онзагай байдалдарын өөренип көргеш, партия болгаш чазак ажылчы чоннарга алаян чиигелдерни көргүскен, чижээлээрге, хой эдин күрүнеге садарының өртээ бисте өске черлерге бодаарга барык ийи катап улуг, кышкы үеде малчыннарның ажыл төлевирин барык 70 хуу өстүрүп турар.

Көдөө черлерге бажың тудар дээн кижилерге тудуг материалдарын чиик өртек-биле садып турар болгаш чээлилерни тыпсып турар. Бистиң эдээн хой районнарывыс продукцияларның бот-үнези улуг болганындан күрүнеге сүт, тараа дужаар пландан хостатканнар. Ынчангаш ук районнар эзт будуреринің болгаш садарының хемчээлин чылдың-на көвүдедир хүлээлгелиглер.

Ынчалзажок чамдык эштер партия болгаш чазактың бо шын политиказының утказын чедир билбейн турарлар. Бистиң мурнуу болгаш барыын талакы районнарывыстың чамдык ажыл-агыйлары тараа тарыырын кызырын эгелээннер. Ынчангаш чүгле аъш-чемге хереглээр эвес, харын мал чеминге хереглээр тараа аймаан күрүненің садып ап турар апарганнар. Сүт будурулгези база-ла ындыг апар чыдар. Инектерни шуут сагбастай берген. Ооң уламындан аъш-чемге хереглээр сүттү Кызылдан сөөрүп турарлар. Өске-даа айтырыгларның талазы-биле ындыг чүүлдер бисте эвээш эвес. Чамдык эштер школада азы клубта одаар чүүл үзүктелген, бо черлерни хаар четтинде, дурген хомурдаштан чудүрүп чорудуп көрүдер деп, кышкы үеде партия обкомунче азы республиканың Министрлер Чөвүлелинче телефоннан туруп бээрлер. Мындыг янзылыг азырадыкчы хөөннерни үндезини-биле узуткаар херек.

Совет эрге-чагырганың чылдарында бистиң республикавыс экономика болгаш культура талазы-биле шапкын хөгжүлдеп алган деп, ол дугайында чамдык чүүлдерни эде көөр ужурлуг бис.

ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга белеткелдиң үеэзинде пропаганда болгаш идей-политиктиг ажылды интернационалчы кижизидилгениң, совет патриотизмниң айтырыгларынче угландырар, хөй национальдыг чаңгыс-аай күрүнеге бүгү күштерни болгаш курлавырларны каттыштырганының ачызында база социалистиг күрүне тургузуушкунунуң дүрүм ёзугаар болур хөгжүлдезинің ачызында бистиң Төрөэн чуртувус болгаш ында бактаап турар республика бүрүзү төөгү талазы-биле кыска хуусаада чүс-чүс чылдарның дургузунда үргулчүлеп келген чыдын калган байдалындан уштунган, социалистиг иштиг-лелди тургускан болгаш Октябрь революциязының чаалап алышкыннарын иштики болгаш даштыкы халдаашкыннардан камгалап алган болгаш ССРЭ-ни делегейниң революстуг шимчээшкининиң эң бижыг төлеңгинижи болдурган дээрзин тодаргай чижектерге көргүзүп, тайылбырлаар херек.

Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузуп турар үеде бүгү нацияларның аразында экономиктиг болгаш культурлуг харылзаалар улам быжыгып турар болгаш нацияларның аразында чоокшулажышкын күштелип турар. Ынчангаш ажылчы чоннарның калбак массаларынга социалистиг интернационализмниң улам хөгжүп,* быжыгып турарын тайылбырлап медерлирин идеология ажылдакчыларындан, бүгү организациялардан негелдеп күштелдирип турар. Бистиң чуртувуста национал талазы-биле деп эвес эрге, экономика болгаш культура талазы-биле чыдып калган чорук долузу-биле узуткаттынган. Ындыг болзажок, нацияларның социал структурязында, хоорай болгаш көдөө черлериниң аразында база эртем-билиг деңнелинде чамдык ылгалдар амдаа бар. Бир эвес интернационалчы кижизидилге ажылын доктаамал чорутпас болзувусса, чамдык кижилериң талазындан бот-тогдунар, чүгле түс черниң эрге ажыын бодаар ийикпе, азы азырадыкчы хөөнүүт болур чоруктар тургустунуп кээп болур

БЕДИК АТ ДЭЭШ

Фоторепортаж

Совет Эвилелиниң 50 чылынга алдар болдурган социалистиг чарыштың идепкейлиг киржикчилери, ооң тиилекчилери «Тыва даг-дүгү» комбинаттың бүдүрүлгелеринде кайы хөй. Бо чылдың бирги кварталында продукцияны бүдүрериниң болгаш сайгарарының даалгазын ажыр күүседиринге оларның күш-ажылчы улуг үлүг-хуузу кирген. Шалыпчыларның киржилгези-биле бирги кварталда комбинат 8 муң 800 тонна ажыг бедик сорттуг даг-дүгүн Төрээн чуртка берген.

Социалистиг чарышка комбинаттың рудниги-ниң болгаш арыглаар фабриканың коллективтери бедик көргүзүглерни чедип алган. Чарыштың тиилекчилери-биле таныжып көрээлиңер: Рудникте Василий Даржаа удурткан бригада эки шынарлыг даг рудазын чыырының планы 380 тонна турда, ону 442 тонна чедир күүсеткен. Бо чуруктарның солагай талазында ол бригаданың мурнакчы ажылчыны Монгуш Дартан-оол биле даг мастери Монгуш Дыртык-оол эки шынарлыг руданы шилип ап турар үеви.

Ам арыглаар фабрикага бараалыңар. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп хүндүлүг атты чедип алган электрик Виктор Колосовтуң (ортузунда чуруктуң солагай талазында) ажыл-ишке кызымаан өөрү үнелеп турар. Ол бо бүдүрүлгеге 1963 чылдан ажылдап эгелээш, төлептиг ишчилериниң бирээзинге санадып, электриктер бригадазын удуртуп эгелээн. Ооң бригадазы коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп атты чедип алыр сорулга салган.

Бедик сорттуг даг-дүгү бүдүрериниге Десни Дүктеп-оолдуң ээлчээнде аныктар шылгаран келген. Галина Пичугинаның ээлчээ база бедик көргүзүглерлиг. Ында арыглакчылардан Мария Ооржак, Валентина Иргит оларның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү бедик. (Эш Колосовтуң чанында ийи кыс ол) Оларның башкарып турар механизмнери, дерилгелери үрелиишкинге таварышпаан, анаа турбаан-даа. Комсомолчу болгаш хөй-нинти даалгаларны дыңнангыр күүседип чаңчыкканы-биле олар база макталдыг.

Фабрикада профсвилел комитединиң даргазы Федор Иванович Теплых хүнүң-не бүдүрүлгениң цехтеринге барып, ажыл-ишчилериниң канчаар ажылдап турарын сонуургап, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаарының, техниканың айыыл чок болурун чедип алырының болгаш делегей байдалының талазы-биле беседаларны кылып турар. Оң талада чуруктуң эш Теплых коммунистиг субботник дугайында «Правда» солунуңуң материалдарын фабриканың ажылчыннарынга таныштырып турда тырттырган. Комбинаттың өске-даа бүдүрүлгелеринде ССРЭ-ниң 50 чылынга турааскаатка-ан чарыштың идепкейлиг киржикчилери, бүдүн коллективтер эвээш эвес.

Ай санының планын 11 цех, бригада, ээлчег доктаамал ажыр күүседип, коммунистиг күш-ажылдыы деп бедик адын чедип алган. Ол атты түс-түс мурнакчылардан 531 кижиге тывыскан. Бедик ат дээш, амгы үеде 1150 кежигүнүг 29 цех, ээлчег ажылдап, бедиткен хүлээлгелерни күүседир дээш аразында чаржып турар.

О. ОХЕМЧИК.

Авторнуң фотолары.

Тыванын үлетпүрү I кварталда

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш Тыванын үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылдакчылары ооң бүдүрүлгезин хөгжүдер талазы-биле чаа чедишкиннерни чедип алганнар.

Үлетпүр»продукцияларының кол хевирлерин бүдүрер талазы-биле кварталда планын улуг кезиниде күүседипкен. Эрткен чылдың ол үеэ-инге деңнээрге үлетпүр бүдүрүлгези 14 хуу өскен. Кол сайгарылга болгаш үлетпүр бүдүрүлгезиниң кол адырларына өзүлдезиниң темпизин көргүзерге мындыг:

	I квартал планын күүседкени (хуу-биле)	1971 чылдың I кварталынга удур
Республикада шупту	105	114
энергетика	—	83
одаар түүл үлетпүрү	102	101
металл ажылдан кылыры	103	107
ыяш болгаш ыяш ажылдан кылыр үлетпүр	109	112
тудуг материалдар үлетпүрү	105	115
чиик үлетпүр	101	104
аъш-чем үлетпүрү	105	113

Ыяш болгаш ыяш ажылдан кылыр, тудуг материалдарының, аъш-чемниң үлетпүрлериниң адырлары шалыпкын темпилиг хөгжүп келген.

Үлетпүр продукциязының ниити хемчээлиниң 88 хуузун ээлеп турар 53 бүдүрүлге планнаашкынның болгаш экономиктиг идиг беришкининиң чаа системазын өзүгаар ажылдап, I кварталда сайгарылга планын 105 хуу күүседип, пландан ажыр 836 муң рубльдин янзы-бүрү продукциязын сайгарган.

I кварталда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү ниитизи-биле республикада 110 хуу күүсеттинген. Эрткен чылдың ол үеэ-инге деңнээрге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 10 хуу өскен. «Тыва даг-дүгү», эзт комбинаттары, типография, Кызылдың туйбу болгаш автосептелге заводтарында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдези ең бедик болган.

Продукция сайгарарының, үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити хемчээлиниң өзүлдезиниң болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң талазы-биле план республикада мынчаар боттанган:

	1972 чылдың I кварталынга удур		
	Сайгарылга планын күүседкени	бүдүрүлгениң ниити хемчээли	күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү
Эвилел ужур-дузалыг үлетпүр	103	113	109
Ооң иштинде:			
«Тыва даг-дүгү» комбинат	105	106	106
Каа-Хем хөмүр-даш разрези	102	101	105
Кызылдың үлетпүр бүдүрүлгелер комбинады	100	110	104
Ак-Довурактың үлетпүр бүдүрүлгелер комбинады	102	104	107
Республика ужур-дузалыг үлетпүр	106	114	110
Ооң иштинде:			
Эзт комбинады	100,1	117	109
сүт комбинады	108	98	103
аъш-чем үлетпүрү	102	109	105
Кызылдың хлеб заводу	100	98	96
Чадааның хлеб заводу	115	115	115
Ак-Довурактың хлеб заводу	101	102	102
Хову-Аксының хлеб заводу	106	113	106
пиво заводу	100	137	126
Тараа продуктулар эргелели	148	125	122
Кызылдың сайгарылга базазы	124	124	112
Чадааның тараа хүлээп алыр пунктузу	270	84	118
Үстүү-Енисей балык заводу	87	94	142
Респотребсоюзтуң үлетпүр комбинады	108	166	145
типография	100	103	109
дааранылга комбинады	95	89	89
алгы заводу	111	106	107
Караа четпестериниң өөредилге-бүдүрүлге чери	102	144	110
тудуг материалдар үлетпүрүнүң эргелели	112	260	187
Кызылдың туйбу заводу	134	137	126
Кызыл-Мажалыктың туйбу заводу	133	144	131
тудуг материалдар комбинады	100,2	13 катап	7 катап
«Тыва көдээ тудуг» трези	123	145	123
Ыяш ажыл-агый эргелели	102	105	97
тудуг материалдар болгаш көп-струкциялар заводу	103	129	114
Улуг-Хем ажыл-агый чери	110	98	111
автосептелге заводу	102	106	111
республиканың «Сельхозтехника» каттыжыышкыны	102	107	113
Чоннуң амыдырал хандырылга министерствозу	107	101	100

1972 чылдың бирги кварталында үлетпүр продукциязының кол хевирлерин бүдүрерин натура-биле көргүзерге:

	Бүдүрген продукция	Күүсеткен хуузу	Бо чылдың 1 кварталын эрткен чылдың 1 кварталы-биле деңнээрге, хуу-биле
Электроэнергия — миллион квт. шак	45,3	106	82
Хөмүр-даш — муң тонна	192	104	100,0
Тудуг туйбузу — муң кезек	6588	124	128
Тудуг чугайы — тонна-биле	300	86	110
Чыып эптээр демир-бетон конструкциялар болгаш кезектер— муң кубометр	7,5	127	197
Даг-дүгү тывыжы — тонна-биле	9461	109	120
Мебель — муң рубль	297	113	123
Тудуг болгаш оттулар ыяш сөөртүрү — муң кубометр	125,6	111	99
Ооң иштинде тудуг ыяжы (муң кубометр)	108,2	128	100,0
Дилиг материалы — муң кубометр	34,4	139	119
Хөм идиктер — муң эжеш	17,7	118	95
Кидис идиктер — муң эжеш	16,4	97	103
Даараан кылыглар — муң рубль	278	108	112
1 категорияның өкпе, баар-биле кады эзт — тонна-биле	1487	110	120
Колбаса кылыглар — тонна-биле	284	105	106
Мал саржаа — тонна-биле	73	122	116
Чалаң сүт продукциязы — тонна	2739	96	95
Далган — тонна	2787	139	101
Хлеб болгаш хлеб-боова — тонна	4055	104	108
Кондитер кылыглар — тонна	148	78	68
Пиво — муң декалитр	45	100,0	3,7 катап
Эзиртпес суксунвар — муң декалитр	22	105	122
Водка — муң декалитр	58	97	106
Дус (ижер) — тонна	2967	124	111
Туткан балык — тонна	13	130	3,2 катап

2,5 миллион киловатт-шак электроэнергияны, 7 муң тонна хөмүр-дашты, 1288 муң кезек тудуг туйбузун, 1,6 муң кубометр чыып эптээр демир-бетон конструкцияларны, 761 тонна даг-дүгүн, 9,7 муң кубометр дилиг материалын, 2,7 муң эжеш хөм идикти, 137 тонна эзтти, 14 тонна колбаса кылыгларын, 13 тонна мал саржаан планга немештир бүдүрген.

Бирги кварталда эрткен чылдың ол үеэ-инден хөй бүдүрген үлетпүр продукциязы болза:

Электроэнергия 10,2 миллион киловатт-шак,

Тудуг туйбузу 1447 муң кезек.

Чыып эптээр демир-бетон 3,7 муң кубометр.

Даг-дүгү (тывыжы) 1575 тонна.

Эзт 249 тонна.

Мал саржаа 10 тонна.

Продукцияның бот-үнезиниң планы күүсеттинген.

Бирги кварталдың планын күүседип тургаш, 6 бүдүрүлге продукцияны сайгарарының планын күүсетпээн болгаш 49 муң рубльдиг продукциязын планга чедир сайгарбаан. Ол болза, дааранылга комбинады, Үстүү-Енисейниң балык заводу, Чадааның саржаг заводу, «Сельхозтехниканың» Улуг-Хем салбыры, Кызылда телеателье болгаш чоннуң амыдырал хандырылга министерствозунуң Сарыг-Септе септелге-тудуг участогу-дур.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, бараанныг продукцияның бот-үнезин чингедир планнарны чамдык бүдүрүлгелер күүсетпээн. Чамдык бүдүрүлгелерде ортумак ажыл төлевириниң өзүлдезиниң темпизи күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң темпилерин мурнап турар.

ТЫВА АССР-НИҢ СТАТИСТИКА ЭРГЕЛЕЛИ.

«ШЫННЫҢ» материалдарының изи-биле

ТЕМП ООЖУМ, ШЫНАРЫ КУДУ

Мындыг эгелиг рейд бо чылдың февраль 27-де үнген солунга парлаттынган. Ында Самагалдай суурда «Сельхозтехниканың» Тес-Хем салбырының техника септелгезин оожум темп-биле чорудуп турарын илереткен.

«Сельхозтехниканың» ук салбырындан бистиң редакцияга дыңнадып турары-биле алырга:

Профкомнуң март 13-те болган хуралынга солунда бижиттинген шүүмүүледи сайгарып көрген. Рейд бригадазының четпестерни илереткенин чүүлдүг деп хүлээп алган, ону даг-дүгү чайлаттырының хемчегленрин чугаалашкан.

Контролёрнуң хүлээлгезин күүседип турган С. Бижик болгаш дизель шимчедикчилериниң эдиктирикчизин ажылындан үндүрген. Деффекторщик П. Артамоновка доңгуда берген. Багай септээн чүүлдерни аде кыдырган. Мотор цегин слесарлар болгаш мотор септекчилери-биле бүрүн четчелээн. Күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турган чамдык эштер-биле шыңгыы чугаалашкан.

«Ак-Эрик» колхозтуң болгаш «Тес-Хем» совхозтуң септекчи механизаторларының чурттаар ужурлуг бажының райкүүскомнуң айтыышкынын өзүгаар өске чер эзлеп апканындан септекчилер «Сельхозтехниканың» кызыл-булуңунда сыңмарлажып, амыр-дыш чок болуп келген.

«Сельхозтехникага» машина техниканың үр үеде турарының таварылгалары бар. «Ак-Эрик» колхозтуң «МТЗ-50» маркалыг трактору аңаа 2 чыл болган. Колхоз баштаар чери механизаторлар чедишпезинге сыддаглаап тракторну хереглевейн турар бис—деп тайылбырлап келген. Моон соңгаар салбырга келген техниканы дарый септеп, хамаарышкан черинче чорудар шиитпирни үндүрген.

РЕДАКЦИЯДАН: Тус салбырның септекчилер аразында социалистиг чарышты организаставаанын, ында көргүзүг материалдарының чогун рейд бригадазының кежигүннери илереткен турган. Бо талазы-биле кандыг хемчег алганын «Сельхозтехниканың» салбырының харыызында айытпайн турар. Ол ышкаш механизаторларның кызыл-булуңга сыңмарлажып, амыр-дыш чок болуп келгенин «Сельхозтехника» салбырының удуртукчулары райкүүскомнуң буруузу кылдыр көрүп турары база шын эвес-тир.

АССОРТИМЕНТ ЭЛБЭЭН

Бо чылдың март 16-да үнген солунга Каа-Хем районда «Кызыл тук» совхозтуң малчыннарынга автолавка барбайн турарының дугайында Л. Салчактың чагаазы парлаттынган.

Ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүскомунуң даргазы К. ОЧУР-ООЛДУҢ редакцияга харыылааны болза:

малчыннарга автолавка барбайн турганы хыналдадан шын болуп бадыткаттынган. Совхозтуң ырак-узак одарларда малчыннарын аъш-чем болгаш чугула хереглелдиң бараанныгы-биле хандырбайн турганы дээш райпо баштаар чериниң даргазы эш Пересторонинни сагындырган. Амгы үеде автолавка малчыннарга чедип турар. Автолавкада бараанның ассортиментизи элбээн.

«ДУУРАЙЛААР ИРЕЙ»

Мындыг эгелиг фельетон март 18-те үнген солунга парлаттынган. Ында Эрзинниң музыка школазының башкызы Саая Бүрбээниң өг-бүлеге төлеп чок ажыы-чаңының дугайында бижээн.

Ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүскомунуң даргазының оралакчызы С. Өртеннің редакцияга бижээн болза:

С. Бүрбээниң мурнуку үеде өг-бүле талазы-биле будулчак, арага-дарыга хандыып, ажылга ызырынмайн албан организация черлери санап ажылдап турганын авторнуң төөгүлеп бижээни чөптүг.

С. Бүрбээ Эрзин район төвүнүң музыка школазының башкызында ажылдаа-ла чыл чоокшулап турар. Ол үениң иштинде коллективтиң болгаш суурнуң хөй-нинти ажылдарынга идепкейлиг киржип келген.

Фельетонда бижиттинген ажыы-чаңында төлеп чок четпестерни эдер талазы-биле аңаа сүмени берип, ооң тайылбырын дыңнап чугаалашкан.

„Кара-Хөл“ колхозта

ШЫННЫҢ ПОЧТАЗЫНДАН

ЧААГАЙЖЫДЫЛГА

«Кара-Хөл» колхозтуң төвү — Даспы-Аксы суурда бүдүрүлгениң, социал-культураның, чуртталганың тудуглары чылдың-на немежип турар. Ооң-биле кады Кара-Хөл көдээ Советтиң күүскому, колхоз баштаар чери, албан организация черлери, бүгү чурттакчылар суурнуң чаагайжыдылгазынче кичээнгейин салып, хөй ажылдарны кылган.

Совет Эвилелиниң тургустунганындан бээр 50 чыл оюнга уткуштур суурну ногаанчыдып, чаагайжыдар планны көдээ Советтиң күүскому ажылдап кылгаш, суурнуң чурттакчыларының ниити хуралынга тургузуп, санал-оналдарны алган. Суурну көрүштүг кылдыр ногаанчыдып чаагайжыдарын, үргүлчү арыг-шевер тургузарын кара-хөлчүлер дугурушкан.

Бо чылын суурга 1500 дөс ыяшты болгаш чадаң үнштерни олуртур, 1200 ажыг янзы-бүрү чечектерни тарып өстүрер. Өреге бүрүзү бажыңнарының девискээринге 3—5 чедир ыяштарны олурткаш, өц-баазын чечектерни тарыыр. Суурда буга арыктарны септеп аштаап, чаа олурткан болгаш мурнунда чылдарда тараан ыяштарны сугтарып ажаар. Бүдүрүлге, албан черлериниң болгаш чурттарга бажыңнарының кажаа-херимнерин болгаш олурткан ыяштар камгалалы штакетниктерни септеп кылыр.

МУРНАКЧЫЛАР

Колхозтуң хойжу бригадаларының кадарчыларының бирги кварталда ажылының түңнели өөрүнчүг болган. Бригадалар кайызы-даа төрүүр 100 хойга онаштыр 98-98 хураганнарны камгалап алган.

Бирги кварталдың түңнелинде эки көргүзүглерни чедип алган, мурнакчы кадарчылар илерээн. Төрүүр 100 хойга онаштыр 90-дан өрү хураганнарны өстүрүп алган кадарчылар бар. Чижээлээргe, Мандыл-оол төрүүр чүс хойдан 100, Балчый-оол — 103, Күжүгет — 99, Данов — 100 хураганнарны камгалап алган, кадарчылар ортузунда калбарган социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда кирген.

Кыш ширини болза-даа, кадарчылар күженнишкиниг ажылдааш, мурнунда чылдарга бодаарга, тоску бешчылдың ийги чылының бирги кварталында бедик көргүзүглерни чедип алган. ССРЭ-ниң 50 чыл болур оюн күш-ажылчы белектер-биле уткуур дээш хойжу бригадаларның кадарчылары күжүн салып ажылдап турарлар.

А. ХЕРТЕК.

Бай-Тайга район.

ӨШКҮ КЫРГЫЛДАЗЫ

ЧАДААНА. (Телефон-биле) «Сүт-Хөл» совхозтуң өшкү кадарчылары ыштаглаашкынны организастыг эрттирген. Амгы үеде өшкү кыргылдазын чорудуп турар. 900 өшкү кыргыттынган, оон 600 килограмм дүктү алган.

Ленин аттыг колхозта өшкү кыргылдазын база эгелээн. Баштай кыргаан өшкү бүрүзү 600 грамм дүктү берген. Ажыл-уламчылап турар.

М. СЕВЕН.

ЧАА КӨВҮРҮГ

Мөңгүн-Тайга районнуң Мөген-Бүрен-биле аргыжарынга хем дыка шаптыктап турган. Үстүү-Ыймаажының аксында чаа көвүрүгнү кылган соонда аргыжарынга таарымчалыг болу берген.

Көвүрүгнү тударынга «Мөген-Бүрен» совхозтуң тудугжулары, район төвүнүң шефчилери улуг рольду ойнаан.

А. КАРА-КЫС.

ЫЯШ ОЛУРТУРУНГА БЕЛЕН

Ак-Туругнуң ыяш ажылагый салбыры бо чазын ыяжы кесгинген 90 гектар арга шөлүнге чаш ыяштарны тарыыр хүлээлгелиг. Ооң шөлүн күзүнне андарып, белеткээн.

Ыяш олуртур техника, дериг-хереклелдер бүрүү-биле септеттинген. Олуртур 26 муң чаш ыяшты белеткеп алган. Ыяш олуртулгазы апрель 26-дан эгелээр.

К. КОМБУ.

АМ-НА ХАРЫЫДАН БЕРЗИН

Бай-Тайга райпозу районнуң школаларын өөредилге хереклелери-биле четпес хандырып турар. Ам 4-кү улдуңнуң эгези. Район магазиннериниде чаңгыс-даа кыдырааш чок. Ол ышкаш авторучка; будук шили, транспортир, өөнүг-даа, бөдүүн-даа карандаштар база чок болуп турар.

Бо мындыг чорук үүле бо таварылгада эвес, а доктаамал болуп келди. Чамдык бөрөанвар ховар-даа ыйнаан. Ынчалза-даа кожавыста Барыын-Хемчиктиң магазиннериниде болгаш Кызылда бар үүлдер Тээлиге чок болгулаар-дыр.

Кыдырааштар көлзе-даа шуптузу чаңгыс азй шугумнуг болуп турарындан кайыдаа класстарның өөреникчилери ону ажылгаар ужурга таваржып турар.

Өөредилге хереклелери-биле хандырылга дугайында айтырыг чаңгыс школага эвес, бүгү школаларга хамаарлыр. Черле ынчаш райпо үүге бисти четче хандырып шыдавайн турарыл? Садыг килдизиниң эргелекчизи эш Сарыглар, өске-даа эштер бо бараанларны чугула хереглелдиң бараанынга сапавайн, херекке албайн турарындан мындыг үүл болуп турары билдингир. Улдуң эгелевээнде ол хереклелдерни чонга садыглаар талазы-биле үүге хемчег албайн турганының дугайын садыг килдизиниң эргелекчизинден айтыларга склад хаалчак турган деп чылдагаанвап каар бо-ла. А магазин эргелекчизинден айтырарыыска, чагыгны киирген үүве, та кажан кээр ыйнаан —деп харыы бээр.

Мындыг таварылга (база катап бижип тур мен) доктаамал болуушкун-дур.

Район төвүнде чаңгыс садыг бар. А өске суурларга оларны база чедирип садыглавайн турар. Кыдырааш, авторучка келген деп дыңнааш, хамык өөреникчилер суурлардан Тээлиже безин чадаг шуужуп турар таварылгалар бар. Райпо баштаар чери, респотребсоюзтуң Кызылда садыг базазының бо талазы-биле харыылап турар эштери ам-на харыыдан бисне берзин.

Ш. БИЧЕЛДЕЙ,

Кызыл-Даг ортумак школазының өөредилге эргелекчизи.

ТООЛАЙЛЫГНЫҢ МАЛЧЫНЫ

«Малчын» колхозтуң база бир хоочун кадарчылы Очур Достанович Достаң он тос чыл сарлык жалдап келген, улуг дуржулгалыг. Колхозунга дыка хөй быааны өстүрүп берген. Чыл бүрү төрүүр 100 сарлыкка онаштыр 90-дан өрү быааны ап келген. Чамдык чылдарда чаңгыс-даа быаа өскүнмайн, өстүрүп ап чораан.

Достаңның сарлыктар одарладыр кол одары Берт-Ой, коданы хыштан гүр ашкан, 118 сарлык төрээн, 118 быаа алдынган! Совет Эвилелиниң 50 чыл болур оюнга белек кылдыр төрүүр 100 сарлыкка онаштыр 90 быаа алыр сорулгалыг.

Ч. СҮРЮҢ.

Туранда белеткел

Совет пионерияның бичин отряды — Бии-Хемниң аныяк пионерлери, бүгү чуртта 23 миллион өөрү-биле бир дөмей, боттарының улуг байырлалынга эң-не дээре ажылхеректерин бараалгадып турар. Район төвү — Туран хоорайда Пионерлер бажыңы бо хүннерде аныяк ленинчилериниң өзулуг дайынчы штабы болу берген.

Аныяк пионерлериниң байырлалынга белеткелдер кайы хире чоруп турарын Пионерлер бажыңының директору А. Н. Елкин мынчаар чугаалап турар:

— Байырлалды эрттирери-биле оргкомитетти тургускан. Ооң составында партия райкомунуң ийги секретары П. Н. Өпеш, ВЛКСМ райкомунуң секретары Е. Л. Воронцов, райкүүском даргазының оралакчызы И. Ф. Молянов, районнуң шериг комиссарының оралакчызы А. К. Цыганов болгаш өске-даа удуртукчулар кирип турар. Бистиң оргкомитет-биле кады ажылдап кылган планывыты СЭКП райкомунуң бюрозунга шагда-ла чугаалажып көрген болгаш чамдык эдилгелер-биле ону бадылаан. Эгезинде бис районнуң бүгү школаларының пионерлерин Туранга эккээр, алаэн хой аалчыларны, районнуң пионер организациязының хоочуннарын чалаар деп көрүп турган бис. Бюронуң саналын өзугаар хоорайга болур улуг байырлалга школалардан чүгле аңаа киржир эргени бодунуң пионержи ажылхеректери-биле чаалап алганнарны келдирер. Район байырлалынга киржир эрге дээш чарыш май 19-ка чедир түүнеттинген, тиилекчилер тодараттынган турар.

Ол ажылдың кайы хире чоруп турарын хынап көөрү-биле апрельдиң 17-ден ыңай школаларже үнүүшкүнүү кылыр деп турар бис. Ооң-биле кады школаларда ол байырлалды эрттиреринге кайы хире белеткеннин турарын хынап көөр, практиктиг дузаны чедирер деп планнаан.

Туранга эртер байырлалга бистиң Пионерлер бажыңы белеткелди барык доосканн. Дерилге-кааскалгалар чуруттунган, эмблема белен, стадионну каастаар лозунг, плакатты белеткеп турар. Ол хүн пионерлериниң янзы-бүрү делгелгелери, школачыларның уран чүүл көрүлдезиниң түүнел концерти база болур.

ССРЭ-ниң тургустунганының 50 чылынга уткуштур

Минск хоорай. Шөлдүң ортузунда Тиилелге тураскаалы.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

„ОРЛЁНОК“ ЭГЕЛЭЭР

ВЛКСМ ТК-ның бюрозу Бүгү-эвилелдиң «Орлёнок» деп комсомолчу шеригзиткен спортчу оюннарын эрттирер дугайында шиитпир хүлээп алган. Ындыг оюннарга үстүү классчылар, профтехөөредилге, ортумак тускай өөредилге черлериниң системазының сургуулдары болгаш ажылдап турар элээди уруглар киржир ужурлуг. Оюннар үезинде шеригзиткен спортчу маргылдааларны, конкурстарны, викториналарны, эстафеталарны, походтарны, тактиктиг оюннарны, лагерьлерге чыыштарны эрттирер, Совет Чепсектиг Күштериң төөгүзүнүң дугайында кичээлдерни кылыр, тактика, боодалга, чыскаал, санитария, шериг-техниктиг, күш-культура талазы-биле белеткелдерни чорудар, хамааты камгалалы-биле танылып, өөренир. Ындыг оюннар күш-культура болгаш шериг-техниктиг белеткел талазы-биле Бүгү-эвилелдиң шылгалдазынга аныяктарның идепкейлиг киржиринге, «Күш-ажылга болгаш ССРЭ камгалалынга белен» деп Бүгү-эвилел комплекстизиниң нормаларын чедиишкинниг дужаарынга идиглиг болур.

1972 чылда шеригзиткен спортчу оюннар школаларга, профессионал-техникитиг өөредилге болгаш ортумак тускай өөредилге черлеринге, бүдүрүлгелерге, районнарга, хоорайларга бооп эртер. 1973 чылдан эгелээш областарга, крайларга, республикаларга түңнел оюннарны эрттирер, оң соонда Бүгү-эвилел көргүзүү болур.

Комсомол комитеттери оюннуң киржиккилериниң өзектерни тургузар, киржиккилериниң ниити хуралынга оюнну удуртур штабты соңгуур апаар.

«Орлёнок» деп Бүгү-эвилелдиң шеригзиткен спортчу оюннарын ВЛКСМ ТК-ның чанында тургускан кол штаб, а штабтың хуралының чапсарларының үезинде — чөвүлел удуртур. Оюннуң команды лакчызы болгаш чөвүлелдиң даргазы — ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавы Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маадыры Г. Т. Береговой.

Бүгү-эвилелдиң «Орлёнок» деп комсомолчу шеригзиткен спортчу оюннары аныяктарның шеригпатриоттуг кижизидилгезин улам экижидиргеге, оларны Төрөөн чуртту камгалаарынга белеткээринге идиг бээр ужурлуг.

ҮШ РЕСПУБЛИКА КЫЗЫГААРЫНГА

Россия Федерациязының, Украинаның болгаш Белоруссияның кызыгаарларының тудушкан черинге ССРЭ-ниң тургустуганындан бээр 50 чыл боганынга алдар кылдыр Найырал тураскаалын тудуп тургузар дээн. Брянск областың Климов, Черниговтан болгаш Гомель областың Добрушск районнарының суурларының чурттакчылары ол черге чылдың-на найырал байырлалын эрттирип турар. Эрткен күүн акы-дуңма үш республикаларның аныяктары аңаа парктыларын олурткан.

(СЭТА-ның корр.).

БРЯНСК.

СОЛУН УЖУРАЖЫЛГА

Кызылдың педагогика институдунуң хостуг хүрешке чыынды командазы Ак-Довурак хоорайга көргүзүг оюннар болгаш эш хуузунуң уңуражылгазын эрттирип чораан.

Маргылдаанның түңнелинде команда талазы-биле бирги черни хевистиң эзлери алган. Сөөлгү үеде Ак-Довурактың хостуг хүрешке чыынды командазы республикага ады-сураа үнүп, шанналдыг черлерни ап турар апарганын моон мурнунда солуннардан номчаан болгай бис. Команда хүрешке талантылыг аныяктарның саны хөй. Оларга Алексей Салчакты, Сергей Шаравиини, Олег Сатты болгаш өскелерни-даа адап болур.

Бо бүгү чедиишкинде хоорайның чыынды командазының тренери, хостуг хүрешке ССРЭ-нин спорт мастери Федор Ондарның киирген үлүг-хуузу биче эвес.

Эш хуузунуң уңуражылгазының соонда педагогика институдунуң студентилери Ак-Довурактың Культура бажынынга хостуг хүрешке көргүзүг оюннарны хоорайның чурттакчыларынга сонуургаткан.

К. ЛАЙДЫП,
педагогика институдунда хостуг хүреш тренери.

ТООЖУДАН ҮЗҮНДҮ

ТАЙГАНЫҢ ЭРТИНЕЗИ

Коммунистиг партиниң болгаш Совет чазактың чаагай сагыш салыышкынының ачызында бистиң чуртувуста хөй национал улустарының оолдары, кыстары чыл бүрү чурттуп дээди өөредилге черлерин доозуп, тускай эртемни чедип ап турарлар. Келир үеде инженер-геолог болурун күзээн тыва студент оолдуң чайгы практика үезинде ужуралдарының, бодалдарының болгаш сактыышкыннарының дугайында «Тайганың эртинези» деп доңчу тоожуну инженер журналист Д. САРЫКАЙ бижип доозуп турар. Ол тоожудан чамдык эгелерни парлап эгеледивис.

ФОМИЧ

Бо шагда амыдыралдың болуушкуннары кайгамчык-ла дүргеп солуушкулаар-дыр. Каш-ла хонук бурунгаар мен Москваның делгем кудичуларынга, сесерликтеринге седгүүстеп чоруп турдум. Ам бо өөнзиргей тайгада, үе-дүптеп бээр книжи буду баспаан, хол дээп көрбөөн өөн өзим иштинде Фомич-биле ийилээп олур бис. А Фомич деп кымыл?

Тагаанда аскан кочалчыгаш адаанче кезектер чүкшүрүп олурар арызында ооң овур-хевирин чуруй каантайн: дөстөгөр болгаш мөрзүгүр кызыл арынныг, ынчалза-даа чазык шырайлыг, кылын, дөрбөгөр эриннерлиг, а характары сыгыр, думчуунуң бажы хөртөшмээр. «Соок ирей» дег шүгжеп салдыг. Сывырнын алган дүктүг билектерин көөрге, мөөн дөңмектеримден чиңгелевес, боду аажок мөгешыырак, а узуну ийи метр чыгам. Черле ынчаш улуг чаагай талазы-биле ховар дээн бүдүштүг бо кижи болза, геолог Степан Фомич Макушенко-дур.

Үш хонук бурунгаар тайгада геологтар турлаанга чедип келиримге, мени Фомичиге дузалакчы кылдыр чорудупкан чүве. Бистиң баштайгы ужуражылгавыс мырыңай хөктүг болган чоор. Хамыктың мурнунда ол мөөн харымны айтыргаш, ооң соонда;

— Арганыңны аа, хырның кадык бе, кортпас боор сеп аа?—дээш, ам кээп ара-соора:

— Адың, фамилияң кымыл?—дидир-ле.

Ынчаарга мен иштимде: «бо мажаалайзыг геолог меня ыялап, базымчаваар сагыштыг-дыр, мында алзып болбас», деп бодаап, шала доңгун харыыладым:

— Адым Шулуу, фамилиям Ак-кыс, удавас чаорби харлаар мен. Амыдыралым иштинде чүүден-даа коргуп чорбаан мен, кортпас-даа мен.

Фомич мөөн бардам харыымны хаайынга-даа какпайн эрттиринкеш;

— Сөөн адыңны, фамилияңны орус дылче очулдурар болза, чүү дээни ол?—деп айтырды. Ооң айтырынга баштан каржызымаар харыы берипкеш, арай эгчоксуна бердим:

— Шулуу дээрге моол сөс очулдурарга даш дээни ол, а Ак-кыс деп фамилияны орус дылче «белая девушка» деп очулдурар ийин — дидим.

— А-ха, Даш. Чараш аттыр харын. А аңаа-ла даш бе, азы кандыгын? Даштар язык-бүрү-ле болгай. Мрамор, гранит, азы талька, гравий сугсуг дигилээш аан.

Мен Фомичиге аңаа-ла ниити даш дээн чүве-дийин деп кадгым. Дараазында ол:

— Фамилияңның аттырынчын аа, сен «Ак-кыс» эвес, харын сыр дедир, Кара оол ышкажын чул — дидир.

Шагда бичиимде кыргана-авамдан дыңнааным бир чугааны сактып келгеп тайылбырладым:

— Мөөн ачам чырык чер кырынга төрүттүнүп кээп турар үеде, тыва улус үжүк-бижип-даа чок, бүдүүлүк чоораан. Кырган-авамның уруглары ызырынмас, божаан соонда удатпаанда бүрүп каар турган чүве-дир. Ындыг ковчуг хай-бачыттан адырлыг адырының арга-сүмезин улуг улустан айтырарга, бир кадай «чаа төрүттүнгеп төлүңү дедир кылдыр, ак болза кара деп, кыс болза оол деп адап ал, ынчаарыңга аза-четкер алаатып, алыр дээш келгеп кижизин тыпшайн дедир чоруй баар» дээн ышкажыл. Кырган-авам хөөкүй ол чугаага бүзүрээш, чаа божаан кара оглун Ак-кыс деп адап алган, а ол оглу кадык чаагай өзүп-доругуп чурттап чоруй баргаш, соолунде келзе-келзе ол ат бистиң фамилиявыс апарганы ол-дур.

Фомич мөөн бо чугаамны аажок сонуургап дыңнааш, ооң соонда аваның, кыргаң ада-иелериниң аттарының очулгазын, Чаңгыс-Хадың деп чер адын орус дылга чүү дээрин айтыргылаан.

Сөөлүнде бодап көөрүмге, Фомичиниң сеткили ковчуг чымчак, аажы-чаңы чаагай, бичии уругларын кижи болуп-тур. Боду чугаакыр эвес хирезивде, сонуургаачалы черле аажок, даңгаар-ла менделеп айтырыглар салырынга ынак деңер даан.

Тайга-таксыл кезин, ийи хонук иштинде кады чоруп келгеп, Фомичиниң дугайында мындыг үүлдер билип алдым: алыс чүрту Украина, Днепр хемниң эринге төрүттүнгеп, хары бөжен оранчок ашкан, тускай эртеми геолог, өг-бүлезин дайынга чидирген олчаан амдыгаа чедир бот...

Бис Даш-Балык деп хемчегештиң унуп өрү өскеп бар чор бис. Фомич үргүлчү-ле дилегленген чоруур, чамдыкта сай даштарын маска-биле буза шапылаан, көөр-даа. Мен база ону оттүвүп, ында-хаая даштарны алгаш, аянныым сүргей аңдара-дүңдере тудуп, шинчилээр-даа мен. Университеттиң лабораториязыгга минералдар тодарадырым багай эвес кижи мен. Чогум маңаа черге чыткан руданың демдектерин дүргеп эскерип каары белен эвес чүве болду. Борта тускай чаңчыл болгаш үр үеде практика керек.

Эвир чылын чайын геологтар бо калбак өзим иштинде хемчегештер унуудан үнелиг ховар металлдың рудазын тып алганнар. Ол руданың чогум мөөн чыдыны, курлавырлыг чери ам-даа тывылбаан. Бис ону дилеп чоруурувус бо. Амдыызында чүнүдаа тыпшадыыс, чүгле түүктешкилеривисте күш-хүнеэнивис эвээжеп, чиигеп чор, а немешкен олча көңгүс чок.

Бо хемчегеште балыктың хойун канчаар боор ону. Кара шаар-ла. Дем чаа мен дузакбиле он ажыг кадыргылар шелип алдым. Фомич оларның казырын сүвүрүп, иштин аштаап, мүн хайындырын олур. Мөөн балыктаарымны дендии-ле сонуургаар. Боду балык дузактан билбес де. Харын-даа аажок сонуургаап, мөөн чаныма кээп, медээжок улуг мага-боду-биле сугда балыктар хөөзүр боорга шугулдап «ыңай ыра, даңмргек!» деп-даа турдум. Ынчаарымга ол мөөн аайымдан эртпес, тенектеин бээрге, аңаа-ла ковчупкан бичии оол дег, чоптүү аажок кылаштап чоруй баар.

Мен ам Фомичиниң мурнунга ажык-дузалыымны көргүзүп, ооң хүндүткелин чедип алырынче улуг базымны кылдым ышкаш. Дүүн кежээ Фомич чаагыны ыралгаш ужа албастаан өдүрек соккаш, мүн кылган, а бөгүүгү балык мүңү мөөн ачы-хавыяам-биле хайындыртынар. Ынчангаш Фомич мени мактай аарак мынча диди:

— Эр-хей, Шулуу! Бир хүн мен, ооң дараазында сеп олча тып чоруур болзувусса, хырныварывыс үргүлчү тодуг чоруур, эттиг мүн база үспес бис.

...Хүн ажа берди. Элдептиин. Беш хонук бурунгаар аалыма бо-ла демдеглелдерим эгезин бижип олурган мен. Ам оларга улай база бир эге бижип алдым. Амыдырал хөй таалыг, солун-дур. Демдеглелдеримни моон соңгаардва уламчылаар мен.

Д. САРЫКАЙ.
(Уланчылыг).

НАЧЫННЫҢ ООЛДАРЫ

Куулар Сүрүн-оол Өвүрүн «Торгалыг» совхозта чурттап турар. Кажан ооң ат, фамилиязын адаарывыска чаңгыс чер чурттуларынга безин шала эңчок болгу дег сагындырар. Чүге дээрге, ону дуссагжылар Начын дижирлер. Тодаргайы-биле чугаалаарга, Куулар Сүрүн-оол —ТАР-ның начын шолалыг мөгелериниң бирээзи чораан.

Тывага улусчу революцияның 50 чыл оюнга тураскаатка Наадымны республиканың чер болганынга калбак-биле демдеглеп эрттирген. Ол хүнде Кызылга болган тыва хүрештиң түңнелиниң дугайында медээни Начын радиодан дыңнап олура, ийи-үш удаа тура халып, адыштарын дүрбүттүнүп, шыдамайн-ны олурган. «Ак майыктыг шилги аътты» шүүлген моге — Валерий Араптаңга тыпсып тур — деп чарлаарга, ол болу безин билбейн адыш часкапкан. Ооң бодалынга дораан-на тос кожуун хүрежинге шүүлгеш, эзер-чүгенниг калдар аътты алганы кирип келген...

Эрткен чайын Кызылга Наадымга хүрешкен алдан дөрт мөгениң ийизи Начынның оолдары-ла болгай. Кажан оолдары четкилеп келирге, оларның чедиишкин чок хүрешкенинге хөңнү чокталып — пат өрлер-дир силер ийин, мөөн үем турган болза —деп чемеленгеп-даа олурган. Ам канчаар, хүн ийис болгай, келир чылын-на эки тудуп көрүүлерем — деп чаазмыктаан-даа. Ам Начынның ол ийи оглунуң дугайында кысказы-биле таныштыраал.

1956 чылдан бээр Өвүрден келген сииреш боттуг, кашпагай оолдуң хүрежири улустуң сонуургалын хаара туда берген. Ынчаардагы сураглыг мөгелер Ашак-оол, Семис-оол, Дукар, Даржаа олар-биле ол моге найысылалга каш удаа кээп үжүүрленкен. Ол мөгени — Куулар Шагдыр-оол дээр. Чогум черинин чону аңаа-ла моге Шагдыр дижирлер.

Шагдыр-оолдуң кол аргазы —дегээ. Оон ол идегелдиг аргазының дугайында республиканың мөгелери мынчаар чугаалажырлар: Шагдырның бүдүн — «эртемниг бүт» дизе ажырбас.

Моге Шагдыр-оол 1969 чылда МАР-ның Усба-Нур аймакка барып, база хүрежин чораан болгаш спортчу чедиишкиннерлиг болган. Ол чүгле тыва хүрешке эвес, а бүрят хүрешке республика спартакиадазынга каш удаа киржип, бирги болгаш ийиги черлерни эзлеп келген.

Начынның ортун оглу — Куулар Даш-оол. Ол — республикада бир шыырак болгаш моон соңгаар-даа хөйну идеген манап болур мөгелериниң бирээзи.

Куулар Даш-оол — 1969-70 чылдарда республиканың 68-тен 72 кг чедир деңзилиг мөгелериниң ийи дакпыр чемпиону. Эрткен чайын ол-ла деңзизинге чүгле. О. Кара-Катка октаткаш, ийиги черни алган.

Чоокта чаа Даш-оол-биле Чадаана хоорайга ужуражы бергеш, өлөөн хөрештивис. Ол хүрешке хынамчалыг белеткенин турар болду. Торгалыг суурда тускай спорт залы чок-даа болза, клуб сценазынга хевис чаткаш, аңаа хостуг үеленде өөрү-биле хүрежин келген.

Шагдыр-оол биле Даш-оол —кайызы-даа чоланчылар. Олар төрөөн совхозунуң чүгле спортчу алдарын төлептиг камгалап чоруурлар эвес, а күш-ажылчы алдарынга базала улуг-хуузун эш-өөрү-биле бир дөмей киирип чоруур алышкылар.

В. СЕРЕН-ООЛ.

БИЧИИ САМОЛЁТТАР ХЕРЕК БЕ?

Сөөлгү чылдарда үнден дүргеп ужар улуг самолёттар көвүдеп кел чыдар. Ынчаш барган чүве болганда ооңум ужар, бичии, моторлуг самолёттар ол күчүлүг машиналарның хөлегезинге чоорту чиде бээр эвес ыйнаан дээн аянныг сезигленишкиннер тыптып келген.

Парлалганың Медээлер Агентилелиниң корреспондентизи авиаконструктор Сергей Яковлев-биле ужурашкаш, Совет Эвилелинге бичии самолёттарның хөгжүлдезинин дугайында каш айтырыгга харыылап бээрин дилээн.

— Силер он чыл дургузунда бичии самолёттар чогаадып келген болгай силер. Оон аңгыда Кол конструкторнуң орааңчызы база болуп турар силер. Ужар чүүлдүң бо угланыышынынга хамаарыштыр кандыг-кандыг айтырыглар барыл?

— Амгы үеде самолёт тудуушкунунга бир талазы хөгжүп калыр, өске талазы хөгжүп чоруй баар ындыг чүве турбас болгай. Совет ужар-чүүл үлетпүрү бүгү-ле ужар аппараттарның хөгжүлдезин бир дески чорудуп турар. Эрткен чылын болган ужар чүүл делгелгелерининге келген миллион-миллион кижилер бо дугайын аңаа бүзүреп көргенпер.

Бисте, «чиик моторлуг» самолёттар чогаадып турар улуста, өлөөн каш соруга бар. Бир дугаарында, улус ажылагыйынга ажыглап турар самолёттарның парыгын чаартыр. Бо дээрге харыылаага, санитар албанынга, кедээ ажыл-агыйга, таныылдаарынга ажыглаар машиналарның дугайында чугаа чоруп турары ол. Бөгүн ол ажылдарны Олег Антоновтуң удуртулгазы-биле чогаадып кылган АН-2 болгаш бистиң конструктор бюрозунда кылган ЯК-12 деп самолёттар күүседип турар.

Өске бир соруга — спортчу самолёттар чогаадыры болур. Бистиң чогаатканывыс ЯК-18 ПМ болгаш ПС деп самолёттарывыс дээди ужудуушкүн талазы-биле сөөлгү чылдарда эртирген делегей чемпионаттарынга эки деп санаттынган. Ындыг-даа болза бис чаа хевирлерни база чогаадып турар бис. Үш дугаар соругдавыс — ырак эвес черлерге албан чоруу кылырынга ажыглаар бичии самолёт чогаадыры болур. Амгы үеде ындыг машина эргежок чугула апарган.

— Кижилерниң хууда ажыглаар самолёттарын чогаадыр бе?

— Бистиң чуртувуста ындыг соругга амдынмайн турар чүве. Улус ажыл-агыйынга бичии самолёттарның чугулазын биле тура хөренгини доора чарыгдаары каражалыг апаар болгай аан. Бодумнуң өөрүнөөмден мындыг чүве немеп каайн. Самолёттуң ужудукчу кижи башкарза эки, аңаа бир боду өөренип алган кижи эвес. Самолёттуң башкарары дээрге самолётка аңаа ужары эвес деп чүвени ылгап билле эки. Хуудa самолёттарлыг кижилер бар чуртларда ооал-ондак болур чорук ковчуг хөй болуп турар.

— Аңгы-аңгы самолёттар чогаатса эки бе, азы чаңгыс хевирлиг самолёттар чогаатса эки бе?

— Чаңгыс аай модельдиг болгаш язык-бүрү ажыглаа ажыглаар самолёт чогаадыр болза эки. Оны ынчаар кылырда самолётту бичии өскерткеш-ле, ооң бир язык хевирин кылын ап болур аргалыг кылдыр чогаадыр ужурлуг. Чижээ, бис дөрт олуттуг ЯК-18 Т деп самолёт чогаатканы бис. Ооң ужар деңзизи 1600 килограмм. Шакта дүргени 300 километр, ырадыр ужары 1000 километр. Ол самолёт калбаа-биле хереглеттинер деп чүвеге бүзүрээр бис. Ужар-чүүл училищелеринге ол чаа Яки база ажыглаары күрүне шылгалдазының программазында көрдүгген. Самолёттуң башкарарының бөдүүнү аажок, мурнунда өске самолёттарга ужудуп турган курсантылар инструктор-биле кады үш-дөрт катап ужуткан соонда боду чаасканан ужудуп эгелей бээр.

Бичии чаартылганы кылган соонда ужудуп өөренир самолёт санитар самолёду апаар. ЯК-18 Т деп самолётту харылзаага, турисчи аян-чорукка, көдээ ажыл-агыйга ажыглап болур. Бо самолётту удавас хөйү-биле үндүрүп эгелей бээр.

— Бичии самолёттарга эң чугула негелделер чүл дээрге ооң ужуп үнерде ындыг ковчуг дүргеп эвес болуру, хонарда туруштуу болгаш башкарарда бөдүүнү болгай. Бо сорулгаларны конструкторлар канчаар шиитпирлеп турар ирги?

— Ону шиитпирлээрде колдуунда-ла чалгынын тургузуун өскертип турган чедип алыр чүве болгай. Бичии самолёттарны улус ажылагыйынга ажыглап турган эңне бодуун аэродромнарга, чамдыкта аңаа-ла оргу шөлге хөндүрар болгаш ооң ужудуп үндүрер болуп турар. Ынчангаш самолёттарның системазын нарынчытпайн бөдүүнүбиле кылыры негеттинин турар.

— Бичии самолёттарны нарын техника-биле чепсеглеп болур бе?

— Маңаа база демги-ле дүрүмүү сагыыр: бөдүүн болгаш бүзүрелдин чугула. Кандыг-бир херекселди ажыглаары машинаның каяа хереглээриндеп хамааржыр. Чижээ, ужудуп өөренир самолётка болза, ужудукчунуң келир үеде улуг лайнерге таваржы бээри херекселдерни ажыглаар. Тускай хереглээр самолёттарга хөй херекселдериниң дерээ чок. Ужудуушкунуң айыл чок чоруун хандырып чоруур каш санныг приборлар болза, ол-ла. Чүгле хүндүс болгаш аяс үеде ужар спортчу самолёттарга болза, чаңгыс радиостанция-биле кызыгаарлаттынын каап болур. Чаңгыс сөсбиле чугаалаарга, машиналарывысты херекселдер-биле нарыыдадырын күзевес бис.

— Бичии хемчэлдиг самолёттардан кандыг хевирлиг эң иол болуп турарыл?

— Дөрт олуттуг самолёт эң колу ол. Ужар деңзизи 1—1,5 тонна, шимчедикчизинин шыдалы 200—300 аът күштүг. Оон хөйнүң дерээ чок. Оон бичеленер болза самолёттуң ужар шынары база кулулай бээр.

(ПМА).

телевидение

АПРЕЛЬ 15-ТЕ

МОСКВАДАН

13.00—Дамчыдылгалар программазы. 13.05 — Медээлер. 13.15—Уругларга. «Каштанка» мультфильм. 13.40 — Хоккей талазы-биле делегей чемпионады Швеция — ССРЭ. Прагадан дамчыдылга. (2-ги, 3-кү кезээ). 15.00—**Бүгү-эвилелдиң коммунистиг субботникинге тураскаатган репортаж.** 15.45 —. «Мурнувуста хүн» уран-чечен фильм. 17.00—Делегей болуушкуннарынга хамаарышкан дамчыдылга. 17.30 — «Музыкалыг ужуражылгалар». Т. Кулиевтиң ырлары.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Телемедээлер (орус дылга). 18.15 — «Ак-көк хемниң делгемеринде». Дамчыдылга. 19.45 — Телемедээлер (тыва дылга).

МОСКВАДАН

19.30— Дамчыдылгалар программазы. 19.35— Медээлер. 19.45 — Фигуралыг чуцугуаашкынга ССРЭ-ниң чемпионады. Минскиден дамчыдылга (бижидилге). 21.15— «Мурнувуста хүн» уран-чечен фильм. 22.55—«Ye». Информастыг программа. 23.25 — Концерт. 00.50 — 01.00—Чапсар. 01.00 — Документалдыг фильм. 01.30—04.45 — Спорт панорамазы.

агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга, бөгүн республикага бүргеп, аязыр. Тыванын барыын талазында районнарга биче чаъс чаар. Барыын угланыышкынныг хаттын дургени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температураазы дүне республикага 5—10 градус соок болган. Хүндүс ниитизи-биле Тывага 7—12 градус чылыг болур.

Найысылал Кызылга шокар булуттаар. Чаъс чагбас. Барыын угланыышкынныг хаттын дургени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температураазы дүне 6—8 градус соогаан, хүндүс 9—11 градус чылыг болур.

Редакторнуң ораакчызы Б. Н. КАРАШПАЙ.

КИНО

АПРЕЛЬ 15-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Рустам дугайында тоожу». 9.40, 12.30, 15.20, 18.20, 21.10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Тоол» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Огинскийниң аалгазы» 9.30, 13.40, «Сылдыстар өшпес» 11.20, 15.30, 17.30, 19.20, 21.10 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чедиги дээр» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Чоннуң кичээнгейинге

Кызыл садыг чери чонга кызыл-тасты болгаш чарбалап каап кызыл-тасты садып турар.

Арыг кызыл-тастың бир центнериниң өртээ 20 рубль.

Чарбалап каан кызыл-тастың бир центнериниң өртээ 16 рубль 72 көпеек.

Кызылдың колхоз рынокунуң девискээринде 29 дугаар ларёктан бо продуктуларны садып ап болур.

Ларёк эртенгиниң 8 шактан дүштекивиң 12 шакка чедир ажылдаар.

Дыштаныр хүнү — воскресенье.

БЕЛЕК ЧАГЫКЧЫЛАРЫНГА

Май 1-ге уткуштур уругларга белектер чагыын Кызыл садыг килдизи эртенгиниң 9 шактан 18 шакка чедир хүлээп ап турар.

Чагыкчылар Октябрьская кудумчузунда 29 бажынга келир.

КЫЗЫЛ САДЫГ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң ораакчыларының 35-24, пропаганда килдизинин 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал килдизинин 37-13, культура килдизинин 23-54, кедээ ажыл-агый килдизинин 21-47, үлетпүр килдизинин 22-64, чагаа килдизинин 41-27, информация база совет тургузуг килдизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Тыванын ном үндүрер черинин республика типографиязы (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу 1). ТС—00507.

Солун неделяда 6 катап үнер